

120 LET VELENJSKEGA PREMOGOVNIKA

Božena Steiner

Premogovnik Velenje

SEHERJEVA "ZGODOVINA PREMOGOVNIKA VELENJE"

I. del

Knjiga izpod peresa Antona Seherja *Zgodovina premogovnika Velenje* je izšla junija 1995. Založil jo je Premogovnik Velenje ob sto dvajsetletnici najdbe glavnega lignitnega sloja v Šaleški dolini (v nakladi 5000 izvodov). Knjiga je obsežna, sestavlja jo 536 strani velikega formata. Lektorstvo sta opravili slavistki Sonja Hudej in Marina Zorman. Bogat oblikovalski pečat ji je dal Goran Semečnik iz Studia Rebernik. Knjiga je razkošno ilustrirana z jamskimi kartami, številnimi fotografijami in dokumenti o začetkih raziskovanj hribine v Šaleški dolini.

Anton Seher se je rodil 19. januarja 1918 v Borovljah. Družina se je po plebiscitu preselila v Rajhenburg. Seherjev oče je dobil službo v premogovniku Senovo. Ta povezanost s premogovništvom in premogovniki Seherja spremlja vse življenje. Diplomiral je na ljubljanski montanistiki in služboval v Kaknju, Miljevini pri Foči, Mostarju in nazadnje v Velenju, kjer se je upokojil. Že v času službovanja ga je privlačilo raziskovanje preteklosti in lastnih korenin.

Njegov delavnik pa tudi po upokojitvi ni nič manj intenziven. Najprej se je lotil *Zgodovine premogovnika Senovo*, ki je izšla leta 1986. Takoj po izidu senovške zgodovine pa je pričel zbirati podatke za zgodovino velenjskega premogovnika. Obredel je zgodovinske arhive na Dunaju, v Gradcu, Celovcu, Ljubljani, Mariboru in Celju. Antona Seherja upravičeno imenujemo kronista slovenskega premogovništva. Njegovo besedilo je kljub tehnični faktografskosti prijetno berljivo. Posebna vrednost knjige je v kleni in čisti slovenski besedi, v natančnosti opisovanja in navajanja podatkov, razlaganja posameznih pojmov ter v celovitem pogledu na obravnavano tematiko. V monografiji najdemo številna imena ljudi, gesla, letnice, dogodke, tehnične in statistične podatke, k vsemu pa tudi Seherjev osebni odnos do premogovništva in dogajanj, povezanih z njegovim razvojem v Šaleški dolini.

Prvi del monografije obsega tri poglavja: *Hribinska sestava Šaleške doline*, *Pridobivanje premoga* in *Predelava lignita*.

Prvo poglavje opisuje raziskovanja hribinske sestave Šaleške doline od samih začetkov, ki segajo v leto 1767, pa vse do danes. Natančno opisuje šaleško premogovno kadunjo in

analizira njeno jedro. Ob tem omenja tudi zanimive najdbe fosilnih ostankov, med katerimi je mastodont ena izmed najzanimivejših.

V drugem poglavju se je avtor najprej temeljito lotil besedne družine *premog*, ki jo razlaga natančno in z angažiranim odnosom do jezika. V tem poglavju so opisana prva najdišča premoga v Šaleški dolini in predstavljene listine in dovoljenja za iskanje ter odkopavanje. Tako na primer izvemo, da je Franc Mages 11. aprila 1875 navrtal 37 metrov debel sloj čistega lignita (ta datum Premogovnik Velenje uporablja za začetek svojega delovanja), da je bil Daniel pl. Lapp človek, ki je svoje sanje uresničil v Šaleški dolini; leta 1887 je začel z odpiranjem prve jame - Jame Škale. V knjigi so kronološko opisana vsa dela pri izgradnji jaškov in jam v Dolini. Razložen je način pridobivanja lignita v velenjskem premogovniku ter predstavljena "velenjska odkopna metoda", ki je plod dela domačih strokovnjakov (prilagojena je specifičnim pogojem hribine in omogoča visoke odkopne učinke). Z besedo in sliko so predstavljena jamska podporja in mehanizirano pridobivanja premoga. Tu ndr. najdemo učinke pridobivanja premoga v tonah na dnino, in sicer od 1921. do 1994. leta. Sledita opis priprave lignita na odjem in pregled odjemalcev lignita. Skupaj je bilo v letih od 1887 do 1993 nakopanih 154.885.853 ton lignita oz. povprečno 1.447.531 ton na leto; zapisani so vsi rekordni odkopi in kakovost pridobljenega lignita. V tem delu je obilica številčnih podatkov, tabel in grafikonov.

Avtor nadaljuje z obsežnim poglavjem o predelavi lignita. Od prvih Lappovih poskusov z izgradnjo briketarne leta 1900, preko postopkov suhe destilacije - tiljenja, do uporabe lignita za pridobivanje električne energije. V knjigi najdemo tudi podatek, kdaj in kje je na Slovenskem zagorela prva žarnica. Velenjski lignit je najprimernejši za pretvorbo v električno energijo. Prva elektrarna pri velenjskem premogovniku je bila zgrajena med letoma 1927-1929. Življenjska povezanost premogovnika in elektrarn je avtorja vodila k temu, da je natančno opisal vse termoelektrarne v Dolini, čas izgradnje, tehnične podatke, količine pridobljene električne energije in količine za te namene

porabljenega lignita. Navaja tudi podatke o delavcih pri pridobivanju elektrike.

V nadaljevanju so zabeležene negativne posledice pridobivanja električne energije in navedeni osnovni podatki o onesnaževanju okolja.

Do konca knjige lahko izvemo še veliko o toplovodnem ogrevanju Šaleške doline, o neuspelem poskusu izgradnje energokemičnega kombinata ter načrtih za izgradnjo sušilnice lignita v Velenju, ki je pri načrtih tudi ostala.

Sedaj Anton Seher pripravlja drugi del *Zgodovine premogovnika Velenje*, v kateri bo opisal predvsem ljudi, ki so svoje življenje povezali z velenjskim premogovnikom. Knjiga naj bi predvidoma izšla konec letošnjega leta (1996).